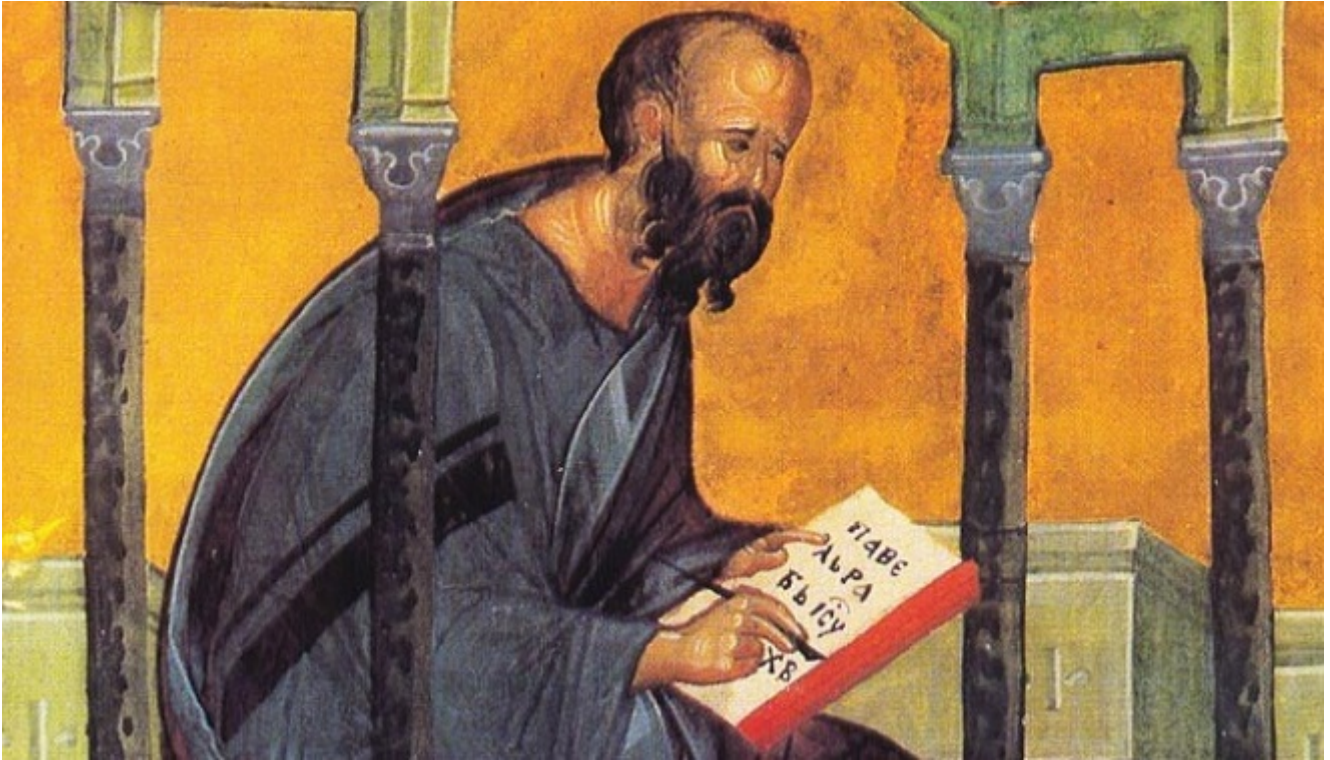

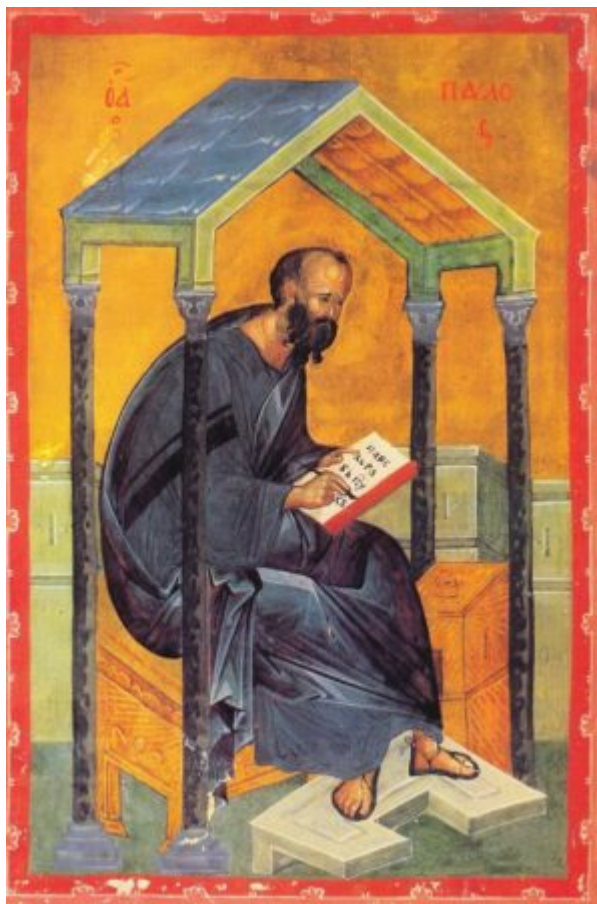
12 Οκτωβρίου 2021

Οι επιστολές του Απ. Παύλου στο στοχασμò του Αλ. Κοσματόπουλου είναι óντως «Λύτρον λύπης»!

Ορθοδοξία / Εκδόσεις

Πρωτοπρεσβύτερος Ιωάννης Σκιαδαρέσης, Ομότιμος Καθηγητής Θεολογικής Σχολής Α.Π.Θ.

Ἀπόστολος Παῦλος.

Βιβλιοκρισία

Ἐναν ἀκόμη ὥραϊο καὶ μεστὸ βιβλικὸ «τόκο» μᾶς πρόσφερε, ἐδῶ καὶ λίγο καιρὸ, ὁ πολὺ ἀγαπητὸς μου κ. Ἀλέξανδρος Κοσματόπουλος (στὸ ἐξ. ἈΚ). «Λύτρον λύπης», ὁ τίτλος του· καὶ ὑπότιτλος: «Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος καὶ οἱ Ἐπιστολές του».

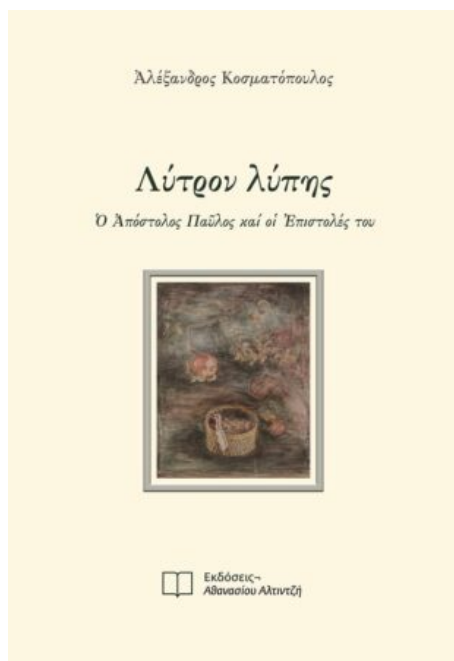
Εἶναι στὶς ἐκδόσεις Ἀθανασίου Ἀλτιντζή καὶ ἐκτείνεται σὲ 372 σελίδες. Εἶναι καὶ αὐτὸς «τόκος», πὺ προέρχεται ἀπὸ τὸ μυστικὸ καὶ ἀθόρυβο, συνεχές, διὰ βίου, ἐντρύφημα τοῦ συγγραφέα στὶς ἐπιστολές τοῦ Ἀποστόλου τῆς Οἰκουμένης Παύλου.

Ὁ ἈΚ δὲν εἶναι Καινοδιαθηκολόγος, δὲν εἶναι κἂν πτυχιούχος Θεολόγος. Ἔχει ἄλλες πανεπιστημιακές περγαμηνές. Εἶναι ὅμως Θεολόγος στὴν καινὴ βιοτὴ καὶ στὸ στοχασμό. Γι' αὐτὸ καὶ γράφει ἀγιοπνευματικά. Καὶ δείχνει πειστικὰ στὰ κείμενά του, μὲ περίσσεια χάρη, τὸν Χριστό. Τὸν ἀρχηγὸ καὶ τελειωτὴ τῆς πίστεως μας.

Οἱ ἐπιστολές τοῦ Παύλου στὸ στοχασμὸ τοῦ Ἀ.Κ. εἶναι ὄντως «Λύτρον λύπης». Σὲ ἀπελευθερώνουν ἀπὸ τὸ ἐξουθενωτικὸ καθημερινὸ ἄχθος, χωρὶς νὰ σοῦ ἀφαιροῦν ἀπὸ τὴ ζωὴ τὴ γλύκα τοῦ ζωηφόρου σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ. Αὐτὸς παραμένει, γιατί

ἔτσι τὸ θέλησε ὁ Χριστός· τὸ θέλει καὶ ὁ Παῦλος (Κολ. 1, 24). Ἔτσι κερδίζεις «γονιμοποίηση τοῦ πόνου».

Νὰ παρακολουθήσουμε τὸν ἌΚ στὸ μακρὸ ταξίδι του στὴ σκέψη καὶ στὸ περπάτημα τοῦ Ἀπόστολου εἶναι δύσκολο, ἀλλὰ μαγευτικό. Προηγούνται δέκα ἐννιά σελίδες γενικὸς πρόλογος, ὅπου ὁ συγγραφέας μᾶς καλεῖ νὰ ἀποχτήσουμε τὰ μέτρα τοῦ Παύλου καὶ τὴ χαρὰ τοῦ Θεοῦ. Νὰ σιωπήσουμε λ.χ. καὶ νὰ γυμνωθοῦμε ἀπὸ κάθε δικὸ μας, γιὰ νὰ ἀφουγκραστοῦμε καὶ νὰ ἐντερνισθοῦμε τὰ μηνύματα τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ· τὸν τρόπο ζωῆς τοῦ Παύλου, ὁ ὁποῖος ἀπεκδύθηκε ἀπὸ κάθε δικό του, εἴτε Ἰουδαϊκὸ εἴτε Ἑλληνικὸ, προκειμένου νὰ γίνεῖ σκεῦος ὑποδοχῆς καινοῦ οἴνου καὶ καινῆς πραγματικότητας. Ἀρνήθηκε κάθε αὐτοπροσδιορισμὸ καὶ κάθε ἀτομικὸ, ὡς ψευδὲς καὶ κοντόθωρο...

Ἀλέξανδρου Κοσματόπουλου, «Λύτρον λύπης, Ὁ Απόστολος Παῦλος καὶ οἱ Ἐπιστολές του», τῶν ἐκδόσεων Ἀθανασίου Ἀλντιτζή.

Ἐδῶ, καὶ βέβαια σὲ ὅλο τὸ βιβλίον, ἀναφορὰ καὶ στόχος εἶναι ὁ Χριστός. Καὶ τὸ Πνεῦμα, καρπὸς τοῦ ὁποῖου εἶναι καὶ τὸ παρὸν βιβλίον τοῦ ἌΚ, παραπέμπει μόνιμα σ' αὐτὸν. Καὶ ὁ Πατέρας ἀποκαλύπτεται καὶ φανερώνεται στὸ πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ. Ὅλη ἡ Τριάδα παρούσα. Καὶ ὁ στοχασμὸς τοῦ συγγραφέα ἔτσι διαθλάται πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως· ἀπεκδυόμενος, ὅπως εἴπαμε, τὰ ἰδικὰ του καὶ ἀναζητώντας ὀλοένα τὴ σκέψη τοῦ Παύλου καὶ τὸ σχέδιο τοῦ Θεοῦ.

Δὲν ἀφιερώνεται βέβαια ξεχωριστὸ κεφάλαιο ὡς βιογραφία τοῦ Παύλου. Σε ὅλο ὅμως τὸν πρόλογο καὶ σὲ ὅλη τὴν ἔκταξη τοῦ βιβλίου οἰκοδομεῖται λίαν ἐπαρκῶς ἡ εἰκόνα του. Μαθαίνεις, μαζί μὲ τὸ τι λέει, καὶ γιὰ τὸ ποιὸς εἶναι σὲ βάθος αὐτὸς

πού τὸ λέει. Καὶ αὐτό, τὸ ἐνιαῖο, ὀλοκληρώνεται σὲ ὅλη τὴν ἔκταση τοῦ βιβλίου. Τὸ μαθαίνεις ὅμως, σπειροειδῶς. Διαδοχικά. Κατὰ ἓνα Ἰωάννειο τρόπο. Ἐπίτηδες, ὄχι τόσο «μεθοδικά». Γιατὶ οἱ σκέψεις τοῦ ἌΚ ἔρχονται σὰν τὰ κύματα. Ἡ ὅλη ἐκθεσὴ του προχωρεῖ αὐξητικά, μὲ διαρκῶς προσθήκη νέων στοιχείων, ἀλλὰ καὶ ἐπαναληπτικά, χωρὶς ὥστόσο νὰ ἔχουμε μονότονες ἐπαναλήψεις.

Χριστὸς καὶ Παῦλος, ὁ Κύριος καὶ ὁ μαθητής, ἀδιάκοπα στὸ «Λύτρον λύπης» συμπορεύονται, ὅπως ἀνάλογα συμπορεύτηκε ὁ Θεὸς καὶ ὁ Ἄβραάμ. Ἀπὸ τὸ πέραν κάθε προσμονῆς βίωμα τοῦ Παύλου στὴ Δαμασκὸ, μέχρι τὸ σταυρικὸ του τέλος ἡ συμπόρευση ἦταν σωτήρια γιὰ τὸν Παῦλο. Καὶ ὁ στόχος εἶναι ἓνας: Νὰ μιμηθεῖ ὁ κάθε πιστὸς διαχρονικά, στὸν καινούριο, σταυροαναστάσιμο κόσμον τοῦ Χριστοῦ, αὐτὴ τὴ σωτήρια συμπόρευση. Μιὰ συμπόρευση, πού χωρὶς ἀνθρώπινη ἐξασφάλιση, ἀλλὰ ταπεινά καὶ σιγανά, τὴ συντροφεύουν ὅλοι οἱ φίλοι τοῦ Χριστοῦ. Ὅλοι οἱ γνήσιοι μαθητὲς του, πού ἄλλος μὲ τὸν μεστό του λόγο, ἄλλος μὲ τὴ σιγή του, ἄλλος μὲ τὸ αἷμα του συγκατανεύει. Καὶ ὅλα, στὸ τέλος, τὰ πετυχαίνει τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο, πού ὑπερπερισεύει τὴ χάρη.

Νὰ πῶ ἐδῶ κατ' ἀρχὴν κάτι πού νιώθω γενικὰ γιὰ τὶς δημιουργίες καὶ «τοὺς τόκους» τοῦ ἌΚ: Μὲ ἐκπλήσσει πολὺ θετικὰ ἡ ἄνεση, μὲ τὴν ὁποία ἐπιλέγεται, ἀπὸ τὴν ὑπόλοιπη βιβλικὴ σκέψη, καὶ ὄχι μόνο, κάθε φορὰ τὸ παράλληλο ἢ τὰ παράλληλα χωρία. Ἔτσι, διανθίζεται καὶ ἰσχυροποιεῖται τὸ κάθε προσωπικὸ κείμενο τοῦ ἴδιου τοῦ συγγραφέα μὲ τὸ παράλληλο ἢ συγγενὲς χωρίο ὡς συμπλήρωμα ἢ ἀπάνθισμα τοῦ Παύλειου, ἐν προκειμένῳ, λόγου.

Ἱστορικὴ ἀφετηρία τῆς συμπόρευσης, μετὰ τὴν συνάντηση τῆς Δαμασκοῦ, τὸ βιβλίον, ἀφήνοντας τὴν Κύπρο γιὰ τὸ λόγο ὅτι ὁ Παῦλος δὲν ἔστειλε σ' αὐτοὺς ἐπιστολή, θεωρεῖ -καὶ ἔτσι εἶναι- τὸ ὄραμα τῆς Τρωάδας, ὅπως ἐκτίθεται στὸ βιβλίον τῶν Πράξεων. Μὲ τὸ ὄραμα αὐτὸ ἀνοίξε γιὰ τὸν Ἀπόστολον ὁ δρόμος πρὸς τὴν οἰκουμένη. Ἡ Λυδία, ἡ παιδίσκη ἢ ἔχουσα πνεῦμα πύθωνος, ὁ δεσμοφύλακας, γίνονται, στὴν πρώτη πόλη τῆς Μακεδονίας, τοὺς Φιλίππους, τὰ πρῶτα πρόσωπα, πού ἐλκύουν, παρὰ τὸ ἀρνητικὸ κλίμα τῆς πόλης, τὴν ἀγάπη τοῦ Παύλου. Τέτοια γίνονται στὸ ἐξῆς ὅλα τὰ πρόσωπα, μὲ τὰ ὁποῖα συναλλάσσεται ὁ Παῦλος. Ὅλη ἡ ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, πού ἀνοίγεται στὴν πνοὴ καὶ στὴ χάρη τῶν λόγων του.

[page_end]

Απόστολος Παῦλος.

Ἡ πρὸς Ῥωμαίους ἐπιστολὴ

Ὁ συγγραφέας ἀπὸ τὶς Πράξεις, ὅπου ἐκτίθενται τὰ γεγονότα τῶν Φιλίππων, χωρὶς νὰ ἀκολουθεῖ τὴν ἱστορικὴ πορεία τοῦ Παύλου –καὶ αὐτὸ γίνεται παντοῦ-, μᾶς μεταφέρει στὴν ἐπιστολὴ του πρὸς τοὺς Ῥωμαίους, πού εἶναι πρώτη στὸν κατάλογο. Μετὰ ἀπὸ κάποια σύντομα εἰσαγωγικὰ καὶ μὲ ἀφετηρία τὸ «οὗ ἐπλεόνασεν ἡ ἁμαρτία, ὑπερεπερύσσευσεν ἡ χάρις» (Ῥωμ. 5, 20), τὸ ὁποῖο θέτει ὡς ἐπικεφαλίδα, θὰ στεγάζει κάτω ἀπὸ αὐτὸ ποικίλα καὶ σπουδαῖα θέματα τῆς ἐπιστολῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐποχῆς μας. Καὶ πάνω σ' αὐτὰ θὰ στοχαστεῖ νηφάλια ὁ συγγραφέας μας. Θὰ ψηλαφίσει, μὲ τρόπο γλαφυρό, τὴ δύσκολη γιὰ τοὺς θεολόγους ἔννοια τῆς δικαιοσύνης (δικαίωσης) τοῦ ἀνθρώπου, πού κυριαρχεῖ στὴν πρὸς Ῥωμαίους. Θὰ καταδικάσει, ὅμως ἀγαπητικά, μαζί μὲ τὸν Παῦλο, τὸ πάθος τῆς ὁμοφυλοφιλίας, τὸ θανάσιμο σφάλμα τῆς κατάκρισης τοῦ ἀδελφοῦ, τὴν ἐγωϊστικὴ προβολὴ τοῦ ἐγὼ καὶ τὴν καύχηση. Θὰ δεῖ τὸν Νόμο, ὡς μετρητὴ μόνο τῆς ἁμαρτίας καὶ ὄχι πηγὴ τῆς δικαίωσης. Θὰ κρίνει μεταξὺ πίστεως καὶ ἔργων τοῦ Νόμου. Θὰ μιλήσει γιὰ τὴ θέση καὶ τὸ μέλλον τοῦ παλαιοῦ Ἰσραὴλ στὸ σχέδιο τοῦ Θεοῦ. Καὶ σὲ πολλὰ ἄλλα ἐπὶ μέρους θέματα τῆς ἐπιστολῆς θὰ ἀναφερθεῖ ὁ συγγραφέας. Καὶ ἡ ἀναφορὰ του, ὅπου προσφέρεται, θὰ συνοδεύεται καὶ ἀπὸ τὴ σκέψη τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, τοῦ ἁγίου Ἰσαὰκ τοῦ Σύρου, πρὸς τὸν ὁποῖο ὁ συγγραφέας τρέφει, ὅπως φαίνεται, ξεχωριστὴ συμπάθεια κ.ἄ. Καὶ σὲ ὅλη

αὐτὴ τὴν πλούσια θεματικὴ ἢ ἀγάπη τοῦ Παύλου, ἡ μόνη εἰσάγουσα στὴν βασιλεία τοῦ Θεοῦ, εἶναι ποὺ συγκινεῖ τὸν συγγραφέα καὶ τὴν προβάλλει, μὲ ἀγαπητικὸ τρόπο καὶ ἐπιτυχῶς, γιὰ μίμηση.

Ἡ πρὸς Κορινθίους ἐπιστολὴ

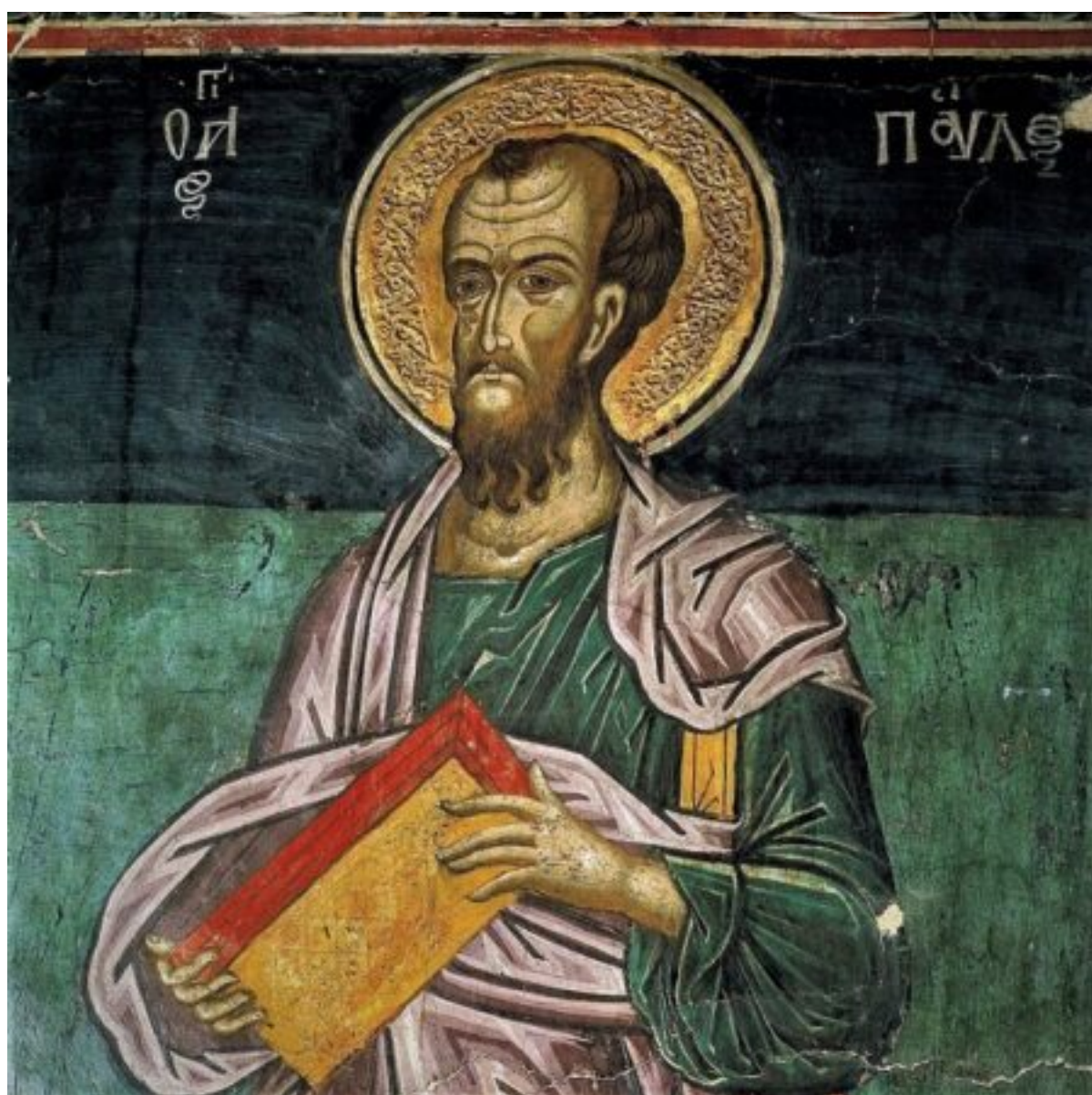
Στὴ συνέχεια, θὰ κινηθεῖ μέσα στό ἐπίσης εὐρύ θεματολόγιο τῆς Α΄ πρὸς Κορινθίους. Ἐδῶ ὁ ἈΚ, μετὰ ἀπὸ μιὰ μικρὴ εἰσαγωγὴ γιὰ τὴν πόλη τῆς Κορίνθου καὶ τοὺς ἀνθρώπους της, θὰ ἐπικεντρωθεῖ δικαίως στό Παύλειο «Τὸ μωρὸν τοῦ Θεοῦ σοφώτερον τῶν ἀνθρώπων ἐστὶ» (Α΄ Κορ. 1, 25) καὶ θὰ τὸ θέσει ὡς ἐπικεφαλίδα τῶν ὠραίων τοῦ στοχασμῶν. Θὰ ἐμβαθύνει, μὲ τὴ βοήθεια γενικὰ τοῦ βιβλικοῦ, ἀλλὰ καὶ πατερικοῦ λόγου, στό μυστήριο τοῦ σταυροῦ, τὸ ὁποῖο κατὰ τὸ συγγραφέα μας, ἀνατρέπει ἄρδην κάθε «ἀνθρώπινη πολιτισμικὴ τάξη». Θὰ δεῖ σὲ τι συνίσταται ἡ μωρία τοῦ κηρύγματος τοῦ Χριστιανισμοῦ, καὶ τι τὴν διαφοροποιεῖ ἀπὸ τὰ κοσμικὰ καὶ ἁμαρτωλὰ κηρύγματα τοῦ αἰῶνος τούτου. Θὰ κρίνει ὁ συγγραφέας μας τὴν πολύμορφη πορνεία, τὸν ἡδυπαθὴ αἰμομικτὴ, τὴν ἀταίριαστη πράξη τοῦ νὰ καταφεύγουν οἱ Χριστιανοὶ γιὰ ἐπίλυση τῶν διαφορῶν τους σὲ δικαστήρια τῶν ἐθνικῶν καὶ ὄχι στὴν κοινότητα «ὅπου χωροστατεῖ ἡ ἐν Χριστῷ ἀγάπη». Θὰ τονίσει, μαζὶ μὲ τὸν Παῦλο, τὴν ἐν Χριστῷ ἀρραγὴ ἐνότητα ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν ἐντὸς τοῦ γάμου, τὸ ἀπερίσπαστον καὶ τὴν ἀμεριμνησία. Θὰ ἐπαινέσει τὴ μόνιμη προσοχὴ τοῦ ἀνθρώπου νὰ μὴ γίνεταί σκάνδαλο στὴ συνείδηση κανενός. Ἰδιαίτερη βαρύτητα θὰ δώσει ὁ συγγραφέας μας στὰ σχετικὰ μὲ τὰ ὅσα ἄπρεπα καὶ κατὰ τῆς ἐν Χριστῷ ἐνότητας λέγει ὁ Παῦλος ὅτι γίνονταν στὴν Κόρινθο μέσα στὴν Εὐχαριστία, δηλαδὴ στὴν «ἐμπρακτὴ βεβαίωση τῆς πνευματικῆς ἐνότητας ὅλων τῶν πιστῶν». Καὶ ἡ ἀναφορὰ του στὴν Α΄ πρὸς Κορινθίους θὰ τελειώσει μὲ δυὸ οὐσιαστικὰ καὶ πρωταρχικὰ ἐκτενῆ σχόλια· πρῶτο στὸν ὕμνο τῆς ἀγάπης, ποὺ παραθέτει ὁ Παῦλος καὶ δεῦτερο στό θέμα τῆς ἀνάστασης τῶν νεκρῶν. Τὸ πρῶτο, ποὺ ἀποτελεῖ τὴν κορωνίδα τῆς διδασκαλίας τοῦ Παύλου, εἶναι «ἡ οὐσία ποὺ συναρμολογεῖ καὶ ἐνώνει ὅλα τὰ μέλη τῆς ἐκκλησίας σὲ ἓνα σῶμα». Τὸ δεῦτερο εἶναι ἡ πιὸ μεγάλη, διὰ τοῦ σταυροῦ, «ἐλπίδα τῶν ἀνθρώπων».

Ἡ πρὸς Κορινθίους Β΄ ἐπιστολὴ

Τὶς παντοῖες στερήσεις καὶ κακουχίες τοῦ Παύλου, ποὺ ἐκτίθενται στὴν Β΄ πρὸς Κορινθίους, ἐρμηνεύει ὠραῖα ὁ ἈΚ σὲ νέα ἐνότητα, ποὺ στεγάζεται κάτω ἀπὸ τὸν λόγο τοῦ Ἀποστόλου «Ἡ δύναμις μου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται» (Β΄ Κορ. 1, 9). Πάλι ὁ Ἀββᾶς Ἰσαὰκ, καὶ ἄλλοι πατέρες, βοηθοῦν, μὲ τὸν μεστό τους λόγο, τὸν συγγραφέα νὰ ἰσχυροποιεῖ τὸ στοχασμὸ του, ποὺ εἶναι ἔτσι κι ἄλλιῶς, ὅπως ξαναεἶπαμε, ἰσχυρός. Ἔτσι, θὰ διευκρινίσει ποιά εἶναι ἡ τακτικὴ τῶν Ἰουδαϊζόντων, καὶ τῶν λοιπῶν πολεμίων, ποὺ κατατρέχουν τὸν Παῦλο καὶ θὰ σχολιάσει ἐπιτυχῶς τὰ περὶ «ἔσω» ἀνθρώπου τοῦ Ἀποστόλου, ὁ ὁποῖος διαρκῶς ἐνισχύεται, σὲ ἀντίθεση μὲ τὸν «ἔξω» ἄνθρωπο, ποὺ ἐξαιτίας τῶν ποικίλων διωγμῶν, φθίνει. Θὰ μιλήσει γιὰ τὴν

«οικοδομήν», τὸ πνευματικὸ δηλαδὴ σῶμα, ποὺ ἔχομε ἤδη ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ θά ντυθοῦμε μὲ τὸν θάνατό μας, σὰν τὴν «μεγάλῃ ἐλπίδα ποὺ ὑπερβαίνει τὸ ἀναπότρεπτο τοῦ θανάτου». Θὰ ὑπερασπισθεῖ καὶ θὰ ἐρμηνεύσει σωστὰ τὴν λογεῖα, ποὺ ὡς μέτρο σύμπνοιας ἀνάμεσα στὶς ἐκκλησίες, ἐπιβάλλει ὁ Παῦλος. Καὶ ἀφοῦ δικαιώσει τὸν Παῦλο γιὰ τὴ σύγκριση, ποὺ αὐτὸς κάνει μὲ τοὺς Ἰουδαῖζοντες καὶ τοὺς ἄλλους πολέμιους, κλείνει τοὺς στοχασμοὺς του στὴ Β΄ πρὸς Κορινθίους μέ, σὲ βάθος, ἀναφορὰ στὶς συνεχεῖς ἀποκαλύψεις ποὺ δεχόταν ἀπὸ τὸν Κύριο. Οἱ ἐν λόγῳ ἀποκαλύψεις «ξεπερνοῦν τὶς ἀνθρώπινες ἐμπειρίες καὶ τὴν ἀνθρώπινη νόηση». Φωτίζουν τὸ δρόμο τῶν πιστῶν καὶ τὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Γι αὐτὲς «ὁ ἀπόστολος δὲν ἐπαίρεται». Καυχιέται μόνο γιὰ τὶς κακουχίες καὶ τὰ βάσανά του.

[page_end]

Ἀπόστολος Παῦλος.

Ἡ πρὸς Γαλάτας ἐπιστολὴ

Νέα θεματολογία ἀρχίζει με ἀφορμὴ τὸ «Ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγώ, ζεῖ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός» τῆς πρὸς Γαλάτας (Γαλ. 2, 20). Μετὰ ἀπὸ μιὰ σύντομη, ἀλλὰ μεστή, εἰσαγωγή, στὴν ὁποία ἀνευρίσκομε καὶ πολλὰ αὐτοβιογραφικὰ τοῦ Παύλου πληροφορίες, ποὺ ὁ συγγραφέας τοῦ βιβλίου κατάλληλα παρουσιάζει με πρόθεση διδακτικὴ, φωτίζονται πολλὰ λεπτομέρειες τῆς ἐπιστολῆς. Κυρίως φωτίζεται τὸ κεντρικὸ θέμα τῆς, ποὺ εἶναι ἡ ἐν Χριστῷ ὑπέρβαση τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου καὶ ἡ ὀριστικὴ ἄρνηση τῆς περιτομῆς, ποὺ ἀγωνίζονται οἱ Ἰουδαίζοντες ἐχθροὶ τοῦ Παύλου νὰ παλινδρομήσουν στὴν κοινότητα. Ὁ συγγραφέας θὰ τονίσει τὴ δυσκολία τοῦ ἀνθρώπου «νὰ ἀντέξει τὴν ἐλευθερία τοῦ Πνεύματος», ποὺ εἰσηγεῖται ὁ Παῦλος. Θὰ πεῖ εὐστοχα : «Ἡ ἐλευθερία τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἐλευθερία ἀπὸ τὸν ζυγὸ τοῦ νόμου... εἶναι ἡ ἐκδήλωση τῆς πίστεως με τὴν ἐφαρμογὴ τῆς ἀγάπης». Καὶ θὰ προσθέσει: «Ὁ Γολγοθὰς σηματοδοτεῖ τὸ τέλος τοῦ νόμου».

Ἡ πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολὴ

Ἡ ἐγκύκλιος ἐπιστολὴ τοῦ Παύλου πρὸς Ἐφεσίους, εἶναι ἡ νέα ἐνότητα σχολίων τοῦ συγγραφέα, με ἐπικεφαλίδα ὁ λόγος του «οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα» (Ἐφ. 6, 12). Ὁ Παῦλος εἶναι δέσμιος. Καὶ γράφει γιὰ τὴν υἰοθεσία τῶν Χριστιανῶν, γιὰ τὴν οἰκουμενικὴ ἐκκλησία, γιὰ τὴν ἐνότητά της καὶ γιὰ ἄλλα πολλὰ. Ὁ συγγραφέας μας παίρνει ἀφορμὴ ἀπὸ τὸν Παῦλο καὶ ἀναλύει τὰ γραφόμενά του. Ἔτσι, μιλάει γιὰ τὴν ἀνάπλαση τοῦ κόσμου, ποὺ συντελέστηκε με τὸ ἔργο του. Γιὰ τὴν ἐκκλησία, ποὺ μέσα σ' αὐτὴν «ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς δίνει στὸν καθένα τὴν πραγματικὴ του ὑπόσταση», κάνει τὸν καθένα μας συμπολίτη τῶν ἁγίων καὶ οἰκεῖο τοῦ Θεοῦ, «ἓνα σῶμα καὶ ἓνα πνεῦμα καὶ μιὰ ἐλπίδα τῆς κλήσεως», με καινούριο ἦθος, με νέο πολίτευμα, με νέες δεσμεύσεις ποὺ ἀνακεφαλαιώνονται στὸν κανόνα τῆς ἀγάπης καὶ ποὺ ὁ συγγραφέας μας ἀναλύει θαυμάσια. Καὶ κατακλύει τὴν ἐρμηνεία τῆς πρὸς Ἐφεσίους με δυὸ ἐνδιαφέρουσες ἀναφορὲς του: πρῶτον στὶς σχέσεις ἄνδρα καὶ γυναίκας ἐντὸς τοῦ γάμου, ποὺ ἀνακαλοῦν τὶς σχέσεις τῆς ἁκτιστῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ Χριστοῦ, «γαλβανίζονται» ἀλλὰ καὶ ὀλοκληρώνονται στὸ ἱερὸ μυστήριον τοῦ γάμου καὶ δεύτερον στὸ δύσκολο θέμα τῶν δούλων, ποὺ χωρὶς νὰ τὸ χρησιμοποιεῖ ὑπὲρ τῶν ἰσχυρῶν τὸ ἐντάσσει κι αὐτὸ στὶς σχέσεις ἐκκλησίας-Χριστοῦ.

Ἡ πρὸς Φιλιπησίους ἐπιστολὴ

Ἀπὸ τὴν ἐπόμενη ἐπιστολή, τὴν πρὸς Φιλιπησίους, ὁ συγγραφέας μας λαμβάνει ὡς ἐπικεφαλίδα τῆς νέας ἐνότητας τοῦ βιβλίου του, τὸ «Ἐμοὶ γὰρ τὸ ζῆν Χριστὸς καὶ τὸ ἀποθανεῖν κέρδος» (Φιλ. 1, 21). Ἡ ἐπιστολὴ, γραμμὴν, κατὰ τὸν συγγραφέα, ἀπὸ τὴ Ρώμη, με ἀφετηρία ἓνα Χριστολογικὸ ὕμνον ποὺ ἐγκωμιάζει τὴν κένωσή του, εἶναι ξεχειλίσμα ἀγάπης καὶ χαρᾶς πρὸς τοὺς παραλήπτες. Αὐτὴ τὴ χαρὰ καὶ ἀγάπη ὁ ἌΚ ἐρμηνεύει καὶ προσπαθεῖ νὰ μεταδώσει καὶ στὸν ἀναγνώστη τοῦ ἔργου του, με πολλὴ γλαφυρότητα καὶ εὐγλωττία. Ἀκολουθεῖ στὴν ἐπιστολὴ τὸ

συμπέρασμα ὅτι μεταξύ δύο ἄνισων καλῶν, τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου, ποῦ καὶ τὰ δυὸ σημαίνουν Χριστός, ὁ Παῦλος προτιμάει τὸ πρῶτο, γιὰ χάρη τοῦ κηρύγματος στοὺς ἀγαπημένους ἀδελφούς του, ἂν καὶ τὸ δεύτερο τοῦ εἶναι πιὸ συμφέρον. Τὸ προτιμώμενο, στὴν περίπτωσή μας, συμφέρον τοῦ Παύλου «εἶναι ἡ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ» διὰ τοῦ κηρύγματος τοῦ λόγου του, αὐτοῦ ποῦ μὲ τὴν ταπείνωση ἔγινε τὸ πρότυπο τῶν ἀνθρώπων.

Γιατὶ «κενώθηκε ἀπὸ ἀγάπη πρὸς τὸν ἄνθρωπο». Ἀγάπη ποῦ, ὅπως γράφει, «συνοψίζει τὸν νόμο, χωρὶς νὰ ὀδηγεῖ ξανὰ στὸν ζυγὸ τοῦ νόμου». «Ἀγάπη ποῦ ἀψηφᾷ κι αὐτὸν τὸν θάνατο. Μᾶλλον μετατρέπει τὸν θάνατο σὲ περίσσεια ζωῆς». Αὐτὴ τὴν ἀγάπη καὶ τὴ χαρὰ, κατὰ τὸ συγγραφέα μας, στεροῦνται ὅλοι οἱ ἐχθροὶ τοῦ σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ.

Ἡ πρὸς Κολοσσαεῖς ἐπιστολὴ

«Τὰ πάντα καὶ ἐν πᾶσι Χριστός» (Κολ. 3, 11) εἶναι ὁ τίτλος τῆς νέας ἐνότητας ποῦ ὁ συγγραφέας μας συγκροτεῖ ἀπὸ τὴν ἐπιστολὴ τοῦ Παύλου στοὺς Κολοσσαεῖς, ποῦ εἶναι καὶ αὐτὴ ἐπιστολὴ τῶν δεσμῶν. Ἀπὸ τὸν Χριστολογικὸ ὕμνο, μὲ τὸν ὁποῖο ξεκινάει ἡ ἐπιστολή, ὁ συγγραφέας μας ἐξάγει, σωστά, τὸ συμπέρασμα ὅτι στὴν κυριότητα τοῦ Χριστοῦ ὑπάγεται σύμπασα ἡ δημιουργία. Καὶ θὰ ἀναλύσει πολὺ ἐπιτυχῶς τὴν ἄποψη ὅτι αὐτὴ ἡ δημιουργία συνδέεται μὲ τὸν Χριστὸ μὲ μιὰ σχέση «ποῦ ἔχει χαρακτήρα πρωτίστως ἐρωτικό»... «Τὸ αἷμα τοῦ Σταυροῦ», θὰ πεῖ, «μεσολαβεῖ γιὰ νὰ ἐνωθοῦν τὰ ἀντίθετα καὶ ἀντιφατικά...». Θὰ διευκρινίσει, μαζὶ μὲ τὸν Παῦλο, τοὺς ἐχθροὺς τοῦ Σταυροῦ, οἱ ὁποῖοι καὶ στὶς μέρες μας προσπαθοῦν καὶ πάλι νὰ πνίξουν ἢ νὰ συσκοτίσουν τὴν ἀλήθεια τοῦ Χριστοῦ. Ὅμως, τὸ κενωτικὸ -ταπεινὸ φρόνημα τῶν πολιτῶν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, τῶν νεκρῶν ὡς πρὸς τὸν κόσμο, ὅπως πρέπει νὰ εἶναι τὰ μέλη τῆς ἐκκλησίας κατὰ μίμηση Χριστοῦ καὶ ὄχι τὰ μέλη μιᾶς «φιλοσοφίας» πρὸς τὴν ὁποία ἐνασμενίζονται οἱ Κολοσσαεῖς, τοὺς μεταβάλλει σὲ νέες ἀνακαινισμένες ὑπάρξεις, ποῦ ἔχουν κέντρο τῆς ζωῆς τους τὸν Χριστό. Αὐτὸ ρυθμίζει τοῦ καθενὸς τὸ πολίτευμα.

Ἡ πρὸς Θεσσαλονικεῖς ἐπιστολὴ

Ἡ ἐπόμενη ἐνότητα ἐπιγράφεται «Οὐ θέλομεν ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί, περὶ τῶν κεκοιμημένων» (Α΄ Θεσ. 4, 13) καὶ ἀναφέρεται καὶ στὶς δύο ἐπιστολὰς πρὸς Θεσσαλονικεῖς, στοὺς ὁποίους ὁ Παῦλος κήρυξε τὸ εὐαγγέλιο μετὰ τοὺς Φιλίππους. Πάλι ἐδῶ ὁ συγγραφέας μας, ἐρμηνεύει μὲ πολλὴ ἐνάργεια, τὴ σκέψη τοῦ Παύλου, κάνοντας, ὅπως σὲ ὅλες τὶς ἐνότητες, ἐπικουρικὴ χρῆση καὶ εὐαγγελικῶν καὶ πατερικῶν ἀναφορῶν. Μιλáει γιὰ τὴν ἀγάπη καὶ τὴ στοργὴ τοῦ Παύλου πρὸς αὐτούς, ποῦ μοιάζει μὲ τῆς μητέρας. Γράφει γιὰ τὸ τι σημαίνει ὅτι ὁ ἴδιος καὶ οἱ συνεργοὶ του ἔγιναν πρότυπα στοὺς πιστούς. Ἀναλύει τὸ τι περιμένει ὁ Θεὸς ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους νὰ κάνουν γιὰ τὸν ἀγιασμό τους κ.ἄ. Ἐμβόλιμα, στὴν ἴδια ἐνότητα μαθαίνουμε γιὰ τὸν αἰώνιο ὄλεθρο, μὲ τὸν ὁποῖο «ἀπειλεῖ» ὁ Παῦλος

στή Β΄ πρὸς Θεσσαλονικεῖς, ὅσους θλίβουν αὐτὸν καὶ τοὺς συνεργάτες του.

Ξεχωριστὸ ὅμως ἐνδιαφέρον καὶ κεντρικὸ καὶ στὶς δύο ἐπιστολὲς ἔχουν ὅσα ἀναφέρονται γιὰ τοὺς νεκροὺς, «τοὺς κεκοιμημένους» καὶ τὴ δεύτερη παρουσία τοῦ Κυρίου. Οἱ πιστοὶ ὀφείλουν νὰ ζοῦν μὲ προσδοκία στὴν κοινὴ ἀνάσταση, μὲ ἐλπίδα γιὰ τὴν ἐκ νέου συνάντησιν μὲ τὸν Κύριο στὴ δεύτερη παρουσία του καὶ μὲ λαχτάρια γιὰ τὸ μόνιμο «συνεῖναι» μὲ τὸν Κύριο τῆς δόξης.

[page_end]

Ἀπόστολος Τιμόθεος.

Ἡ πρὸς Τιμόθεον ἐπιστολὴ

Τὶς ὑποθήκες πρὸς τὸν συνεργὸ του Τιμόθεο περιλαμβάνει ἡ νέα ἐνότητα τοῦ ἌΚ, ἡ ὁποία φέρει τὸν αἰσιόδοξο τίτλο «πᾶν κτίσμα Θεοῦ καλὸν» (Α΄ Τιμ. 4, 40. Προηγούμενα καὶ ἐδῶ λίγα εἰσαγωγικὰ κατατοπιστικὰ, πού, ὅπως εἶπαμε, δὲν εἶναι αὐτὸ πού κυρίως τὸν ἐνδιαφέρει, ὄχι μόνο ἐδῶ ἀλλὰ καὶ σὲ ὅλο τὸ βιβλίό του. Κάποια ὅμως εἰσαγωγικὰ εἶναι ἀναγκαῖα, γιὰτὶ ἀναδεικνύουν κάθε φορὰ τὶς περιστάσεις, ἐν προκειμένῳ τὸν Τιμόθεο, καὶ ἀμέσως ἔπονται τὰ πολὺ ἐνδιαφέροντα ἐρμηνευτικὰ σχόλια τοῦ Ἀποστόλου, πού ἀφοροῦν πρακτικὰ κυρίως ζητήματα. Ὁ συγγραφέας τοῦ βιβλίου μας, μὴ ἐμπλεκόμενος στὸ καυτὸ πρόβλημα τῆς πατρότητας τῶν ποιμαντικῶν ἐπιστολῶν, στὶς ὁποῖες ἀνήκουν καὶ οἱ πρὸς Τιμόθεο, μιλάει γιὰ «πᾶν κτίσμα Θεοῦ... μετὰ εὐχαριστίας λαμβανόμενον». Ἐξαίρει τὸν μόνιμο ἀγῶνα τοῦ Παύλου νὰ βγάλει τὴν κοινότητα ἔξω ἀπὸ τὸν κακὸ τοῦ κόσμου, πρᾶγμα πού θυμίζει καὶ ὅσα γράφει ὁ Παῦλος πρὸς τὸν Τίτο στὸ 2, 11-15. Σχολιάζει νηφάλια ὅσα λέει ὁ Ἀπόστολος γιὰ τὴ θέση τῶν γυναικῶν καὶ γιὰ τὸ εὐρὺ θέμα τῶν ἐπισκόπων καὶ διακόνων κ.ἄ. Πρέπει νὰ ὁμολογήσουμε ὅτι οἱ παραινέσεις τοῦ Παύλου καὶ οἱ προτροπὲς του στὴ συνέχεια γιὰ τοὺς παγανιστικοὺς μύθους, γιὰ τοὺς δούλους κ.λ.π. συμπλέκονται τόσο μὲ τὸ στοχασμὸ τοῦ ἌΚ ὥστε προκύπτει ἓνα θαυμάσιο σύνολο. Οἱ συμβουλὲς τοῦ Παύλου ἀνατρέπουν τὴν τότε κρατοῦσα ζοφερὴ κατάσταση, καὶ οἱ τοῦ συγγραφέα μας τὴν

τωρινή δυστυχώς, χωρίς να κηρύττουν κάποια κοινωνική ή άλλη επανάσταση. Γιατί η ζωή των πιστών, όπως γράφει, «άρδευεται από ένα μυστικό ρεύμα ζωής που τους έξυψώνει πάνω από την κατάστασή τους».

Ἡ πρὸς Τιμόθεον Β΄ ἐπιστολὴ

Ἀκολουθεῖ νέα ἐνότητα μὲ τίτλο «Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ οὐ δέδεται» (Β΄ Τιμ. 2, 9). Πρόκειται γιὰ σχολιασμὸ τῆς Β΄ πρὸς Τιμόθεον ἐπιστολῆς τοῦ δέσμιου καὶ μάλιστα ἐτοιμοθάνατου Παύλου στὶς φυλακὲς τῆς Ρώμης. Αὐτῆς τῆς ἐπιστολῆς, πού χαρακτηρίστηκε ὡς «διαθήκη» καὶ «κύκνειο ἄσμα» τοῦ Παύλου, ὁ ἈΚ κάνει ἕνα ἄκρως συγκινητικὸ καὶ γόνιμο σχολιασμὸ. Ὁ Παῦλος καλεῖ τὸν Τιμόθεο κοντά του. Τοῦ συνιστᾷ νὰ κακοπαθήσει κι αὐτὸς γιὰ τὸ εὐαγγέλιο, συμμετέχοντας ἔτσι στὸ θάνατο καὶ στὴν ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ... Ὁ συγγραφέας θὰ ὑπογραμμίσει ὅτι ὁ Παῦλος κήρυξε μὲ κάθε τρόπο καὶ σὲ ὅλο τὸ χρόνο, ἀπὸ τὴ Δαμασκὸ καὶ ἐντεῦθεν, τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ. «Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ», θὰ πεῖ, «δὲν χρωστάει τίποτα σὲ κανέναν» καὶ γι' αὐτὸ «οὐ δέδεται», δὲν δεσμεύεται ἀπὸ τίποτα. Καὶ θὰ συμπληρώνει γιὰ τὸν διάκονο τοῦ εὐαγγελίου: «Ὁ διακονῶν τὸ εὐαγγέλιο δὲν μάχεται προκειμένου νὰ ἐπιβληθεῖ, ἀλλὰ ὀρθοτομεῖ τὸν λόγο τῆς ἀλήθειας». Αὐτὴν τὴν ὀρθοτόμηση τοῦ εὐαγγελίου ἐπεδίωξε πάντα στὴ ζωή του ὁ Παῦλος. Σὲ ὅλη του τὴ ζωή «διένυσε ἕναν δρόμο γεμάτο κακουχίες, στερήσεις καὶ μαρτύρια». Γι' αὐτὸ καὶ τώρα, στὸ ἐπικείμενο τέλος τῆς ζωῆς του «ὁ ἀγωνιστὴς Παῦλος παρουσιάζει τὴν εἰκόνα τοῦ ἀθλητῆ μέσα στὸ στάδιο τοῦ κόσμου τούτου», πού «ἐλπίζει στὸ στεφάνι τῆς νίκης».

Ἡ πρὸς Φιλήμονα ἐπιστολὴ

Καὶ ἄλλη ἐπιστολὴ τῶν δεσμῶν τοῦ Παύλου ἔχομε: τὴν ἐπιστολὴ στὸν φίλο του τὸν Φιλήμονα, τοῦ ὁποῦ ὁ δοῦλος Ὁνήσιμος, ἔπειδὴ τοῦ ἔκλεψε κάτι, ὀδηγήθηκε στὶς φυλακὲς, πού καὶ ὁ ἴδιος ὁ Παῦλος ἦταν δέσμιος, ὅμως γιὰ τὸ εὐαγγέλιο τοῦ Χριστοῦ. Ὁ Παῦλος στὴ φυλακὴ κατήχησε τὸν Ὁνησιμο καὶ ὅταν ἐκεῖνος ἀποφυλακίσθηκε τοῦ ἔδωσε ἐπιστολὴ πρὸς τὸ ἀφεντικό του, παρακαλώντας τον νὰ τὸν ξαναδεχθεῖ ὡς ἀδελφὸ του καὶ ὄχι ὡς δοῦλο. Αὐτὴν τὴν ἄκρως ἀνθρώπινη, συναισθηματικὴ καὶ τρυφερὴ ἐπιστολὴ σχολιάζει ὁ ΑΚ στὴν συνέχεια τοῦ βιβλίου του, σὲ ἐνότητα τῆς ὁποίας προμετωπίδα ἔχει τεθεῖ τὸ «Οὐκετι ὡς δοῦλον, ἀλλ' ὑπὲρ δοῦλον» (Φιλήμ. 16) θὰ λέγαμε μὲ τὸν ἴδιο ἐγκάρδιο τρόπο πού γράφει καὶ ὁ Παῦλος. Μὲ τὴν ἀγάπη του γιὰ τὸν Ὁνήσιμο ὁ Παῦλος, κατὰ τὸν συγγραφέα μας, «διαπερνᾷ καὶ ὑπερβαίνει ὅλες τὶς μορφὲς τῶν ἀνθρωπίνων σχέσεων πού ἔχουν ὡς ἀφετηρία τὸ δοῦναι καὶ λαβεῖν, γιὰ νὰ φτάσει στὴ μία καὶ μόνη ἀληθινὴ σχέση, τὴ σχέση πού θεμελιώνεται στὴν ἀμοιβαία καρδιακὴ ἀγάπη».

Ὁ Παῦλος, γράφει σὲ ἄλλο σημεῖο ὁ συγγραφέας, «γεννηθεῖς ὁ ἴδιος ἐν Χριστῷ, αἰσθάνεται πὼς γέννησε καὶ τὸν Ὁνήσιμο, ἀλλὰ καὶ ὄλους» τοὺς παραλήπτες τῶν ἐπιστολῶν του. Ἄλλοῦ δὲ θὰ πεῖ: Ἡ διάσταση καὶ διαμάχη μεταξὺ ἀδελφῶν εἶναι τὸ

θεμέλιο πού «ξεθεμελιώνει ὁ Χριστὸς μὲ τὸν σταυρικό του θάνατο καὶ ἐπὶ τοῦ σταυρικοῦ του θανάτου θεμελιώνεται ἡ βασιλεία τῆς ἀγάπης». Ζεστός λοιπὸν καὶ ἄκρος ἀνθρώπινος εἶναι ὁ σχολιασμὸς τοῦ ἌΚ ὅλης τῆς ἐπιστολῆς...

Ἡ πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολή

Νέα ἐρμηνευτικὴ ἐνότητα ἀκολουθεῖ, ἡ ὁποία κατακλείει τὸ βιβλίον τοῦ ἌΚ καὶ ἡ ὁποία ἔχει τὸν τίτλο «Οὐ γὰρ ἔχομεν ὧδε μένουσαν πόλιν» (Ἑβρ. 13, 14). Στὴν ἐνότητα σχολιάζεται, μὲ ἄκρως ὑπεύθυνο τρόπο, ἡ πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολή, ἐκ τῆς ὁποίας προέρχεται καὶ ὁ τίτλος. Ὁ συγγραφέας θὰ ξεκινήσει τὶς σκέψεις του ἐκφράζοντας τὴ βεβαιότητα ὅτι καὶ ἡ ἐπιστολὴ αὐτὴ καὶ ὅλες ἀνεξαιρέτως οἱ ἐπιστολὲς τοῦ Παύλου «σὰν ἄνθη εὖοσμα καὶ θεραπευτικὰ γιαντρεύουν» τὰ πάθη τοῦ κόσμου, «δημιουργοῦν νόημα ἐκεῖ πού τὸ νόημα ἐκλείπει»... Στὴ συνέχεια θὰ τονίσει ὅτι ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, πού εὐαγγελίζεται ὁ Παῦλος στὴ δοκιμασθεῖσα κοινότητα τῶν συμπατριωτῶν του, «διασχίζει τὰ σκότη, ὅπως διαπερνᾷ καὶ τὶς καρδιὲς τῶν ἀνθρώπων». Στηρίζει στὴ πίστη, χαρίζει ἐλπίδα, ἀγκαλιάζει «τὰ ἐπὶ τῆς γῆς πρόσκαιρα, ἀλλὰ καὶ τὰ οὐράνια». Ὁ συγγραφέας θὰ μιλήσει διὰ πολλῶν γιὰ τὸν Χριστό, ὡς μεγάλο ἀρχιερέα κατὰ τὴν τάξη Μελχισεδέκ, πού πρόσφερε ἅπαξ τὸν ἑαυτό του θυσία στὸν Θεό καὶ εἰσηλθε στὰ ἅγια τῶν ἀγίων. Τὸ θέμα αὐτό, ἄλλωστε, εἶναι τὸ κεντρικότερο στὴν ἐπιστολή. Ἐπιστρατεύει ἐδῶ ὁ ἌΚ, σὺν τοῖς ἄλλοις, πατερικὲς ἀπόψεις, ὅπως τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου κ.ἄ. πατέρων, οἱ ὁποῖες μᾶς ἐπιτρέπουν νὰ κατανοήσουμε σωστὰ τὴ θυσία τοῦ Χριστοῦ. Ὅτι αὐτὴ «ἡ θυσία στὸν πατέρα ἔγινε χωρὶς νὰ τὴ ζητᾷ» ὁ πατέρας. «Χωρὶς νὰ τὴν ἔχει ἀνάγκη, ἀλλὰ γιὰ τὴν οἰκονομία τῆς σωτηρίας. Γιατὶ ἔπρεπε νὰ ἀγιαστεῖ ὁ ἄνθρωπος μὲ τὴν ἀνθρώπινη φύση πού ἔλαβε ὁ Θεός» κ.λ.π.

Πολλὲς σελίδες τέλος ἀφιερώνει ὁ ἌΚ στὸ τέλος τοῦ βιβλίου του γιὰ τοὺς ἀμέτρητους μάρτυρες πού πέρασαν καὶ γιὰ κείνους πού θὰ ρθοῦν. Ἀναφέρεται, ὅπως γράφει, στὴ «μακρὰ γραμμὴ τῶν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου ἀθῶων θυμάτων, οἱ ὁποῖοι θανατώθηκαν γιὰ τὸν λόγο τοῦ Θεοῦ». Εἶναι αὐτοὶ πού συμμετεῖχαν καὶ «συμμετέχουν στὸ συμπόσιο τοῦ αἵματος» ἐντὸς τοῦ ἀγροῦ τῆς ἱστορίας. Εἶναι αὐτοὶ πού μόνον μοιράστηκαν μὲ τὸν Χριστό «τὸ φορτίο τοῦ σταυροῦ».

Αὐτὰ περίπου γράφει σὲ 369 σελίδες ὁ ἀγαπητὸς μου κ. Ἀλέξανδρος Κοσματόπουλος στὸ «Λύτρον λύπης». Ἕνα βιβλίον πού ἀποτελεῖ ἕναν καλὸ ὑπομνηματισμὸ στὸν Παῦλο. Ἕνα βιβλίον πού ἀξίζει νὰ τὸ διαβάσει κανεὶς.

<https://bit.ly/2X6DQUI>